

Paulina Milewska
Stowarzyszenie Bibliosfera.org
Biblioteka Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Łodzi

Odjazdowy Bibliotekarz okiem organizatorów w świetle wyników ankiety ewaluacyjnej 2012

Streszczenie: Omówienie badań ankietowych przeprowadzonych w 2012 r. wśród lokalnych organizatorów akcji rowerowej Odjazdowy Bibliotekarz. Prezentacja trudności logistycznych i organizacyjnych, pomysłów na ich rozwiązanie oraz na urozmaicenie przedsięwzięcia w świetle wypowiedzi respondentów.

Słowa kluczowe: Odjazdowy Bibliotekarz, badania ankietowe, promocja bibliotek, promocja czytelnictwa, bookcrossing, współpraca regionalna bibliotek, uwalnianie książek, rajdy rowerowe

Odjazdowy Bibliotekarz — o akcji

Odjazdowy Bibliotekarz¹ to akcja, która wystartowała w 2010 r. Pierwszy rowerowy przejazd bibliotekarzy, czytelników i miłośników książek odbył się 8 maja, w Dzień Bibliotekarza, w Łodzi. Ulicami miasta przejechało wówczas ok. 90 osób. Uczestnikami Odjazdowego Bibliotekarza byli pracownicy łódzkich księżnic, czytelnicy, a także zwykli rowerzyści. Inicjatywa została bardzo dobrze przyjęta w środowisku bibliotekarskim i w kolejnych latach zainteresowanie nią rosło. W 2011 r. zorganizowano już 19 edycji Odjazdowego Bibliotekarza w całej Polsce, a w 2012 zgłosiło się aż 97 różnych miejscowości. Okazało się, że imprezę można z powodzeniem przeprowadzić zarówno w dużych i mniejszych miastach, jak i w małych gminach oraz naprawdę malutkich miejscowościach. Akcja odbyła się prawie we wszystkich województwach².

Il. 1. Banner z blogu akcji Odjazdowy Bibliotekarz

Źródło: Odjazdowy Bibliotekarz: blog akcji [on-line]. [Dostęp 30.03.2013]. Dostępny w World Wide

Web: <http://blog.odjazdowybibliotekarz.pl>.

¹ Odjazdowy Bibliotekarz [on-line]. [Dostęp 20.03.2013]. Dostępny w World Wide Web: www.odjazdowybibliotekarz.pl.

² Patrz: MILEWSKA, P. (oprac.). *Raport 2012 podsumowujący trzecią edycję akcji Odjazdowy Bibliotekarz* [on-line]. 2012 [Dostęp 16.03.2013]. Dostępny w World Wide Web: <http://goo.gl/SnIFX>.

Z wycień dokonywanych po Odjazdowym Bibliotekarzu 2012³ wynika, że organizatorami większości lokalnych edycji były biblioteki publiczne (ponad 90%). Inne podmioty realizujące pomysł to: biblioteki innych typów (naukowe, pedagogiczne, szkolne), organizacje pozarządowe (w tym stowarzyszenia, fundacje i lokalne struktury SBP) oraz ośrodki kultury (głównie gminne) i szkoły. Ponadto warto zaznaczyć, że blisko 70% przejazdów odbyło się w miejscowościach poniżej 20 tys. mieszkańców, podczas gdy jednocześnie akcja gościła w największych miastach Polski, takich jak: Kraków, Łódź, Poznań, Warszawa czy Wrocław. Niezależnie od wielkości miejscowości Odjazdowego Bibliotekarza realizowano zgodnie z założeniami i celami ogólnymi, pod wspólną nazwą⁴.

W każdym wypadku organizatorzy lokalni podchodzili do sprawy z zaangażowaniem i własnymi pomysłami, stąd dzisiaj możemy mówić o dużej otwartości akcji i bardzo wielu wariantach, które są realizowane. Zależnie od pomysłowości organizatorów Odjazdowy Bibliotekarz może przebiegać w różny sposób, mogą też mu towarzyszyć rozmaite inne wydarzenia — tym, co pozostaje wspólnym mianownikiem i najważniejszym elementem, jest przejazd rowerowy. Akcja ma także swoje logo, a kolorem przewodnim wszystkich wydarzeń jest pomarańczowy. Dzięki temu kampania jest rozpoznawalna i widoczna. W praktyce Odjazdowy Bibliotekarz to zorganizowany przejazd kolumny rowerów, która jedzie kilka czy kilkanaście kilometrów. Trasa zazwyczaj biegnie szlakiem bibliotecznym — to oznacza, że mijane są po drodze biblioteki, antykwariaty, księgarnie i różne inne instytucje i miejsca związane ze słowem pisanym. Najczęściej wydarzeniami towarzyszącymi⁵ są: bookcrossing, różnego typu konkursy z nagrodami, zabawy integracyjne, piknik, grill czy ognisko, wspólne czytanie.

Koordinacja akcji

Do 2012 r. koordynacją imprezy zajmowała się Paulina Milewska, w 2010 i 2011 r. ze wsparciem Sekcji Bibliotek Niepaństwowych Szkół Wyższych przy ZOŁ SBP⁶, w 2012 r. ze wsparciem powstałego w lutym Stowarzyszenia Bibliosfera.org⁷. Po trzech latach pracy nad rozwojem kampanii nastąpiły zmiany organizacyjne na poziomie ogólnopolskim. Edycja 2013 jest obecnie organizowana przez trzy współpracujące ze sobą jednostki pozarządowe: Stowarzyszenie Bibliosfera.org (ogólnopolskie), Fundację Normalne Miasto-Fenomen⁸ (Łódź) oraz Stowarzyszenie Smartness⁹

³ Wycięnia własne na podst. *Listy organizatorów lokalnych 2012* (dokument wewnętrzny, niepublikowany).

⁴ Więcej informacji o założeniach i celach akcji można znaleźć tutaj: MILEWSKA, P. *Odjazdowy Bibliotekarz — przewodnik* [on-line]. 2012 [Dostęp 16.03.2013]. Dostępny w World Wide Web: <http://goo.gl/mUJBY>.

⁵ KOKOSIŃSKA, M. *Dodatkowe atrakcje*. [W:] KOKOSIŃSKA, M., MILEWSKA, P. *Poradnik Odjazdowego Organizatora* [on-line]. 2013 [Dostęp 16.03.2013]. Dostępny w World Wide Web: <http://goo.gl/VGZCc>.

⁶ *Sekcja Bibliotek Niepaństwowych Szkół Wyższych ZOŁ SBP* [on-line]. Dostępny w World Wide Web: <http://sekcjabnsw.blogspot.com/>.

⁷ *Stowarzyszenie Bibliosfera.org* [on-line]. [Dostęp 16.03.2013]. Dostępny w World Wide Web: www.bibliosfera.org.

⁸ *Fundacja Normalne Miasto-Fenomen* [on-line]. [Dostęp 16.03.2013]. Dostępny w World Wide Web: www.fundacjafenomen.pl.

(Poznań). Oprócz głównego koordynatora przy realizacji zadań działają obecnie również koordynatorzy regionalni (czworo bibliotekarzy, z których każdy koordynuje prace w czterech województwach), a także koordynator edycji międzynarodowej. Ponadto w skład zespołu¹⁰ wchodzi jeszcze inne osoby zajmujące się konkretnymi działaniami, np. administrator strony internetowej, specjalista ds. pozyskiwania sponsorów czy redaktor językowy.

Obecnie główny koordynator — Paulina Milewska — zajmuje się planowaniem, kierowaniem zespołem, sprawami związanymi z rozwojem kampanii, strategią działania, pozyskiwaniem funduszy i partnerów, kontaktem z mediami, a także pisanie różnego typu tekstów związanych z akcją. Koordynatorzy regionalni — Jakub Bartolik (MBP Kalisz), Anna Bożek-Jeglorz (MBP Zabrze), Marcin Ludkiewicz (Stowarzyszenie Bibliosfera.org, MBP Ochota, Warszawa), Joanna Szymanowicz (Stowarzyszenie Smartness, Poznań) — odpowiadają za bezpośrednie kontakty z organizatorami lokalnymi, służą pomocą merytoryczną, współpracują z partnerami akcji w wyznaczonych województwach. Koordynator edycji międzynarodowej — Dominika Paleczna (Stowarzyszenie Bibliosfera.org) — ma obecnie najtrudniejsze zadanie: zachęcenie bibliotekarzy z innych krajów do zorganizowania Odjazdowego Bibliotekarza. Poza wyżej wymienionymi w organizowaniu akcji stale pomagają jeszcze inne osoby.

Konieczność rozszerzenia zespołu pojawiła się już podczas trwania trzeciej edycji Odjazdowego Bibliotekarza, a ostatecznie została potwierdzona również przez organizatorów lokalnych, których oczekiwania zbadano w ankiecie ewaluacyjnej. Zastosowany podział obowiązków jest wynikiem doświadczeń z lat ubiegłych oraz odpowiedzią na potrzeby bibliotek organizujących przejazdy w całym kraju. Tak zbudowany zespół pracuje po to, by móc możliwie kompleksowo wspomagać organizatorów lokalnych, czyli te biblioteki i instytucje, które biorą na siebie ciężar zorganizowania wydarzenia w swojej miejscowości. Koordynatorzy udostępniają materiały promocyjne, graficzne i informacyjne, podpowiadają, odpowiadają na pytania, inspirują, namawiają do działania. Przekazują bibliotekarzom pewien obszerny zestaw, który można by było nazwać „Odjazdowy Bibliotekarz — od idei do realizacji”, zawierający tak informacje merytoryczne, praktyczne porady, jak i np. wzory ulotek, plakatów, szablony umów czy formularzy. Natomiast sprawami organizacyjnymi, dotyczącymi konkretnego wydarzenia, zajmuje się właśnie organizator lokalny, który działa zgodnie z zapisami *Regulaminu dla Organizatorów Odjazdowego Bibliotekarza*¹¹.

Wyniki ankiety ewaluacyjnej 2012

Ankiety ewaluacyjną przeprowadzono w celu zweryfikowania, co dotychczas w organizacji akcji się sprawdzało, a co wymaga poprawy. Autorkami¹² kierowała również chęć poznania zdania lokalnych organizatorów o samym pomysle Odjazdowego Bibliotekarza oraz ich motywacji. W kolejnych pytaniach zamkniętych i otwartych zna-

⁹ Stowarzyszenie Smartness [on-line]. [Dostęp 16.03.2013]. Dostępny w World Wide Web: www.smartness.pl.

¹⁰ Skład osobowy wraz z kontaktami można znaleźć [tutaj](#).

¹¹ *Regulamin dla Organizatorów Odjazdowego Bibliotekarza* [on-line]. 2013 [Dostęp 20.03.2013]. Dostępny w World Wide Web: <http://goo.gl/EUOXF>.

¹² Ankiety skonstruowały wspólnie Magdalena Kokosińska oraz Paulina Milewska.

lazły się tematy dotyczące problemów organizacyjnych oraz pomysłów na własne sposoby realizacji akcji.

Formularz udostępniono w formie elektronicznej wszystkim organizatorom lokalnym, którzy brali udział w Odjazdowym Bibliotekarzu 2012 (97 osób). Wyniki zbierano w okresie miesiąca — od 18 października 2012 do 18 listopada 2012. W tym czasie ankietę wypełniło 68 osób z grona organizatorów lokalnych, co stanowi 70%. Na formularz składało się 13 pytań, z których jedno służyło wyłącznie ogólnej identyfikacji danego respondenta pod kątem zmiennych statystycznych. Cztery pytania były otwarte, z możliwością wpisania odpowiedzi nieograniczonej liczbą znaków. W pozostałych proszono o wybranie jednej lub kilku odpowiedzi z listy, umożliwiając jednocześnie dodanie swojej propozycji. Ankieta była anonimowa.

Zgodnie z oczekiwaniami, wynikającymi ze statystyk akcji, aż 85% respondentów to osoby, które organizowały Odjazdowego Bibliotekarza w 2012 r. po raz pierwszy, pozostałe 15% odpowiadało, mając za sobą już dwie edycje imprezy. Kilka kolejnych pytań zadano w celu ustalenia potrzeb na rok 2013. W pytaniu: „Termin w 2012 r. (1–26 maja) był dla mnie:” 88% osób odpowiedziało „odpowiedni”, 6% — „niewygodny (za dużo imprez w tym samym czasie)”, natomiast również 6% respondentów uznało, że okres „był za krótki”. Następnie zapytano organizatorów lokalnych o to, czy zamierzają przystąpić do kolejnej edycji imprezy w 2013 r. — aż 79% ankietowanych wybrało opcję „tak”, 18% — „raczej tak”, 3% — „nie wiem”. Nikt nie zaznaczył odpowiedzi „nie” oraz „raczej nie”. Określając satysfakcjonujący termin akcji na 2013 r., w większości respondenci wskazali na datę „1–31 maja” (to okres odpowiedni dla 71%) oraz „15 maja–15 czerwca” (czas odpowiedni dla 25% osób). Zaledwie 1 osoba wskazała „1–30 czerwca”, 2 osoby wpisały własny termin, który można przypisać do odpowiedzi „15 maja–15 czerwca”. Na podstawie tych deklaracji wybrano czas trwania Odjazdowego Bibliotekarza 2013 na dni od 1 maja do 9 czerwca.

Kilka kolejnych pytań dotyczyło współpracy pomiędzy organizatorami lokalnymi a koordynatorem ogólnopolskim. Zdecydowana większość — 78% badanych — oceniła współpracę jako bardzo dobrą, a pozostałe 22% wyraziło opinię, że była ona dobra. W pytaniu o oczekiwania organizatorów lokalnych¹³ w stosunku do osób koordynujących całość kampanii większość osób zadeklarowała, że liczy na „przekazywanie nagród rzeczowych, bonów itp. zdobytych od sponsorów ogólnopolskich akcji” — pomocy w takim zakresie oczekuje 71%. Duża grupa — 53% respondentów — chciałyby otrzymywać bezpłatnie wzory graficzne np. plakatów i ulotek. Połowa organizatorów lokalnych potrzebuje porad związanych z prawnymi aspektami organizowania akcji, natomiast 43% — dotyczących pozyskiwania sponsorów. Nieco mniej — 38% osób — zadeklarowało chęć uzyskiwania wzorów różnych dokumentów (np. notki prasowej, umowy sponsorskiej, listu intencyjnego). Niewiele więcej niż ¼ osób (26%) chciałaby, aby ich informacje na bieżąco pojawiały się na oficjalnej stronie internetowej przedsięwzięcia. Tylko co piąty organizator lokalny oczekuje, że koordynatorzy będą informowali o przebiegu akcji w kraju i za granicą. W odpowiedzi na wskazane

¹³ Ankietowani mogli zaznaczyć więcej niż jedną odpowiedź — wyniki nie sumują się do 100%.

oczekiwania stworzono złożony z kilku części Poradnik Odjazdowego Organizatora¹⁴. Publikacja zawiera opisy najważniejszych z punktu widzenia organizatorów lokalnych kwestii. Odpowiedzi na ankietę skłoniły także koordynatora głównego do pozyskania do zespołu oraz stałej współpracy konkretnych osób, posiadających odpowiednią wiedzę i umiejętności.

II. 2. Poradnik odjazdowego organizatora opublikowany na blogu akcji

Źródło: *Odjazdowy Bibliotekarz: blog akcji [on-line]. [Dostęp 16.03.2013]. Dostępny w World Wide Web: <http://goo.gl/ja0Q2>.*

W kolejnym pytaniu respondenci określili, z czyjej pomocy korzystali podczas organizowania Odjazdowego Bibliotekarza¹⁵. Aż 68% wskazało innych bibliotekarzy, natomiast 52% skorzystało z uczynności swoich znajomych i rodziny, 34% badanych uzyskało wsparcie pracowników innych niż biblioteki instytucji publicznych, 16% — wolontariuszy i działaczy organizacji pozarządowych, a 6% — firm prywatnych. Trzy bibliotekarki zadeklarowały, że akcję zorganizowały samodzielnie. W kolejnym pytaniu¹⁶ poproszono o wskazanie problemów pojawiających się podczas organizowania wydarzenia. Większość ankietowanych odpowiedziała „nie miałam/-em problemów” — 37%. Okazało się natomiast, że jeśli kłopoty się pojawiały, to dotyczyły głównie poszukiwania sponsorów — 35%. Pozostałe trudności organizatorzy mieli z pozyskaniem uczestników — 20%, ze współpracą z urzędnikami — 13%, ze znalezieniem czasu na organizację — 10%, znalezieniem wolontariuszy do pomocy — 7%, a nawet niechęcią środowiska — 1%. Wśród innych wskazanych kwestii problematycznych, wpisanych przez badanych jako „inne”, można znaleźć nieprzewidywalną pogodę oraz konflikty interpersonalne.

Najciekawsze z punktu widzenia koordynatora głównego były odpowiedzi w pytaniach otwartych. Zadano je, aby głębiej zbadać pewien fenomen akcji, która z roku na rok skupia coraz liczniejsze grono fanów. Co sprawiło, że akurat Odjazdowy Bibliotekarz spodobał się środowisku zawodowemu? Dlaczego pracownicy polskich księgarni decydują się na przeprowadzenie nie tak łatwej w organizacji akcji? Jakie pomysły towarzyszą prostemu początkowo projektowi, jakim był przejazd rowerami połączony z akcją bookcrossingu? Jak lokalni organizatorzy pokonują trudności i co stanowi o ich sukcesie? Taka ciekawość towarzyszyła autorkom badania i następnie motywowała do czytania wielu, często długich odpowiedzi w czterech pytaniach otwartych.

¹⁴ KOKOSIŃSKA, M., MILEWSKA, P. *Poradnik Odjazdowego Organizatora* [on-line]. 2013 [Dostęp 16.03.2013]. Dostępny w World Wide Web: <http://goo.gl/ja0Q2>.

¹⁵ Ankietowani mogli zaznaczyć więcej niż jedną odpowiedź — wyniki nie sumują się do 100%.

¹⁶ Ankietowani mogli zaznaczyć więcej niż jedną odpowiedź — wyniki nie sumują się do 100%.

Zorganizowałam/-em Odjazdowego Bibliotekarza, ponieważ...

W pierwszym z nich poproszono bibliotekarzy o określenie, dlaczego dołączyli do akcji. Wśród licznych wypowiedzi powtarzają się podobne powody, dla których badani uznali, że warto wziąć udział w Odjazdowym Bibliotekarzu. Przede wszystkim zwracano uwagę na aspekt promocji biblioteki. Organizatorzy lokalni uznali, że jest to bardzo dobry sposób na zaistnienie ich placówki w środowisku. Promowanie poprzez akcję, która odbywa się poza murami instytucji, umożliwia szerszy kontakt ze społecznością, jest dobrze widziane i postrzegane jako „wyjście do ludzi”. W bardzo licznych odpowiedziach podkreślano, że jest to nowatorski i ciekawy, przykuwający uwagę sposób promowania działalności bibliotek. Wielu organizatorów pisało, że nowa propozycja w ofercie instytucji to istotny element budowania grona odbiorców. Odjazdowy Bibliotekarz daje według nich możliwości dotarcia do osób niebędących czytelnikami i zachęcenia ich do sięgnięcia po książkę czy chociażby zajrzenia do biblioteki.

Fragmenty wypowiedzi:

- *To dobry pomysł na promocję, integrację i zdrowie.*
- *Fajna akcja promocji bibliotek i bibliotekarzy, pokazanie się w środowisku w formie aktywnej, a nie tylko kreowanie wizerunku mola książkowego.*
- *Jest to interesujący sposób na promocję biblioteki, bibliotekarzy poprzez wyjście (wyjechanie) do ludzi, a zarazem promocję turystyki rowerowej i nowo powstałego szlaku rowerowego w naszej gminie.*

Powodem podjęcia się organizowania Odjazdowego Bibliotekarza była także chęć zintegrowania środowiska zawodowego oraz społeczności lokalnej. Z jednej strony wskazywano na pozytywny aspekt, jakim była możliwość podejmowania współpracy z innymi bibliotekarzami oraz osobami z innych organizacji — możliwość zacieśnienia więzów i kontaktów zawodowych. Z drugiej, na integrację społeczności zgromadzonej wokół biblioteki. Akcja daje możliwość spotkania się na luzie, na świeżym powietrzu, daje czas na rozmowy i zabawy. W przejeździe biorą udział osoby o podobnych zainteresowaniach, miło razem spędzają czas. Często akcji towarzyszyło dużo aktywności związanych z danym regionem, miejscem zamieszkania uczestników.

Fragmenty wypowiedzi:

- *Chciałam zintegrować osoby czytające i korzystające z biblioteki oraz propagować zdrowy styl życia.*
- *To ciekawa akcja na promocję działań biblioteki i możliwość integracji z czytelnikami.*
- *Uważam, że ta akcja jest bardzo fajna, z jednej strony integruje ludzi, z drugiej propaguje zdrowy styl życia. Jednocześnie, organizując ją, biblioteka ma możliwość zmiany wizerunku, a tym samym pozyskania nowych użytkowników.*

Kolejnym powodem dołączenia do akcji było po prostu przekonanie, że jest to ciekawa forma spędzania czasu wolnego i inna, sympatyczna propozycja dla czytelników i mieszkańców miejscowości. Organizatorzy lokalni określali Odjazdowego Bibliotekarza mianem imprezy „fajnej”, „przyjemnej”, „sympatycznej”, „radosnej”, „kolorowej”,

„pozytywnej” itp. Uznano, że jest to dobra zabawa i warto taką interesującą formę zrealizować.

Fragmety wypowiedzi:

- *Akcja wydała mi się bardzo sympatyczna, łącząca dwie sprawy, które lubię, bibliotekę i rower.*
- *Pomysł organizacji rajdu wydawał mi się ciekawy, nowatorski (dotychczas nie było takiego wydarzenia w naszej gminie).*

Istotnym motywem dla organizatorów lokalnych była również chęć walki ze stereotypami. Uznali, że zorganizowanie czegoś poza schematami i standardowym działaniem może przynieść pozytywny skutek. Przede wszystkim w ocenie społecznej zawodu bibliotekarza, ale również biblioteki jako instytucji.

Fragmety wypowiedzi:

- *Pokazanie, że biblioteka publiczna to nie tylko wypożyczanie książek, pracownicy bibliotek też potrafią być pozytywnie zakręceny.*
- *Promocja biblioteki, przełamanie stereotypu bibliotekarza.*
- *Okazja do ukazania innego oblicza bibliotekarek.*

Organizatorzy, którzy realizowali pomysł po raz drugi, często za powód ponownego dołączenia do akcji podawali sukces poprzedniej edycji.

Podczas organizowania akcji udało mi się samodzielnie rozwiązać następujący problem...

Wielu organizatorów opisywało rozwiązane problemy dotyczące bezpieczeństwa przejazdu. Zagadnienie to było bardzo istotne i sprawiało wielu bibliotekarzom kłopot — nie jest to dziwne, ponieważ nie zajmują się na co dzień organizacją tego typu akcji i zapewne w wielu przypadkach spotykali się z zupełnie nieznanymi im przepisami prawa czy zasadami. Organizatorzy lokalni znaleźli wiele rozwiązań dla kłopotów związanych z bezpiecznym przejazdem. Problemem była też współpraca ze służbami porządkowymi.

Fragmety wypowiedzi:

- *Obawa o bezpieczeństwo uczestników — trasa wiodła drogami publicznymi. Odpowiednie szkolenie uczestników na temat bezpiecznego i odpowiedzialnego poruszania się na drogach spowodowało uniknięcie niepotrzebnego stresu.*
- *Wszystkie szczegóły organizacyjne rajdu, obowiązki organizatora i uczestników zawarłam w regulaminie. Napisanie tego regulaminu nie było problemem, ale stanowiło wyzwanie.*
- *Problemem było zabezpieczenie na ruchliwych skrzyżowaniach, ulicach. Pomoc udało nam się uzyskać od Ochotniczej Straży Pożarnej.*

Często organizatorzy wskazywali na problemy pogodowe. Przy akcji takiej jak Odjazdowy Bibliotekarz warunki panujące na dworze są bardzo istotne. W 2012 r. z powo-

du nieprzyjaznej pogody odwołano cztery przejazdy, kilka natomiast odbyło się w deszczu. Jest to problem, na który niestety nie ma wpływu ani sensownego rozwiązania. Niektórzy organizatorzy przełożyli akcję na inny termin, ale nie wszędzie istnieje taka możliwość.

Fragmenty wypowiedzi:

- *Ze względów pogodowych musiałam przełożyć termin rajdu.*
- *Problemem była tylko pogoda. Skróciliśmy więc trasę, przez co zmokliśmy tylko trochę.*
- *Trudność sprawiły mi warunki pogodowe, ale wróciliśmy do biblioteki i susząc swoje rzeczy na grzejnikach elektrycznych, świetnie się bawiliśmy.*

Dla części organizatorów lokalnych problem stanowiło pozyskanie uczestników oraz osób do pomocy. Różne okoliczności sprawiały, że trudność taka występowała zarówno w bardzo małych miejscowościach, jak i większych miastach. Najczęstszym sposobem na rozwiązanie problemu było podejmowanie współpracy z różnymi środowiskami, angażowanie ludzi spoza kręgu biblioteki.

Fragmenty wypowiedzi:

- *Wystąpił największy problem z pozyskaniem uczestników, prognoza brzydkiej pogody i wolna sobota. Nawiązaliśmy kontakt z kółkiem historycznym (akcja przebiegała pod hasłem „Cudze chwalicie, swego nie znacie — miejsca historyczne”).*
- *Do pomocy przy organizacji nie było żadnych mężczyzn. Zatrudniliśmy własnych mężczyzn, którzy dopilnowali drewna na ognisko, rozpalili je itp.*
- *Jestem sama w bibliotece i samodzielne zorganizowanie Odjazdowego byłoby niemożliwe. Dlatego poprosiłam o pomoc (...) inne biblioteki na terenie miasta oraz Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich, dzięki któremu pozyskaliśmy pieniądze z UM Sieradz na organizację Odjazdowego i imprez towarzyszących.*

Organizatorzy lokalni w odpowiedzi na to pytanie opisywali także sytuacje problematyczne dotyczące pozyskiwania sponsorów, braku rowerów czy awarii technicznych podczas przejazdu. Większość trudności udało się jednak w mniejszym lub większym stopniu pokonać. Bibliotekarze wykazali się dużą kreatywnością i nie bali się prosić o pomoc. W odpowiedzi na pytanie pojawiło się kilka głosów, że problemów przy organizacji Odjazdowego Bibliotekarza nie było.

Fragmenty wypowiedzi:

- *Udało się nam zorganizować rajd bez większych problemów, pomimo że robiliśmy to po raz pierwszy.*
- *Zabytkowy pałac w Naratowie jest niedostępny dla turystów, ponieważ mieści się tam prywatna firma. Nawiązałam kontakt z główną księgową, która okazała się wspaniałą przewodniczką po obiekcie.*
- *Brak własnych rowerów przez osoby chcące uczestniczyć w akcji — wypożyczyliśmy rowery od zaprzyjaźnionej szkoły.*

Podczas organizowania akcji wpadłam/-em na następujący dobry pomysł...

Pomysły na własny sposób realizacji Odjazdowego Bibliotekarza to bardzo ciekawy i szeroki temat. Po trzech edycjach można opisać cały wachlarz możliwych rozwiązań, inspiracji i koncepcji różnego typu. Jak już wspominałam, wspólny mianownik stanowi przejazd rowerowy, a reszta zależy wyłącznie od pomysłowości organizatorów. Wśród najczęściej pojawiających się pomysłów można wymienić np. wspólne biesiadowanie. Na zakończenie rajdu w wielu miejscowościach odbyły się takie biesiady, przybierając różne formy: ogniska, pikniku, grillowania, wizyty w pizzerii czy lodziarni.

Fragmenty wypowiedzi:

- *Dobrym pomysłem była organizacja ogniska integracyjnego przy Ośrodku Edukacji Ekologicznej oraz zbiórka książek od czytelników na trasie rajdu, którzy nie mają jak dostać się do biblioteki.*
- *Pomarańczowe muffinki, pomarańcze, mandarynki — poczęstunek dla uczestników (rozeszły się na pniu).*
- *Postój w lokalu gastronomicznym i posiłek (wg życzenia) urozmaicił trasę.*

W bardzo wielu wypowiedziach znaleźć można również pomysł na „trasę biblioteczną” — tzn. takie wytyczenie drogi do przejechania, aby mijać przy okazji różne biblioteki. W wielu wypadkach oznaczało to przejechanie większej liczby kilometrów, aby zahaczyć np. o filię w innej miejscowości. Ciekawym pomysłem było również tworzenie mapek, na których punkty ważne z perspektywy organizatora były zaznaczone i opisywane.

Fragmenty wypowiedzi:

- *Przygotować opis trasy „szlakiem szczecińskich bibliotek” — mapka z zaznaczonymi bibliotekami historycznymi i współczesnymi z krótkim opisem.*
- *Odwiedzenie innych ciekawych miejsc w lokalnym środowisku.*
- *Na naszej trasie pojawiło się co najmniej 10 różnych bibliotek oraz inne miejsca związane z książką.*

Wielu bibliotekarzy zorganizowało różnego typu konkursy, zarówno literackie, jak i zręcznościowe. Pojawiły się również pomysły na gry miejskie lub terenowe. W rezultacie aktywności te odbywały się nie tylko na mecie rajdu, ale często również przed akcją czy w trakcie przejazdu.

Fragmenty wypowiedzi:

- *Łatwy konkurs o mijanych miejscowościach — oczywiście z nagrodami.*
- *Konkursy sprawnościowe, zagadki i gry literackie.*
- *Ponieważ w Olsztynie jest kilkadziesiąt bibliotek, chciałam wszystkie jeszcze bardziej zaangażować i wymyśliłyśmy grę rowerową. Rowerzyści przez trzy dni mogli odwiedzać biblioteki i odbierać specjalne kupony. Kto miał więcej kuponów, miał szansę na więcej nagród. Otrzymałam przeszło 600 kuponów, a przy okazji rowerzyści dowiedzieli się o wielu bibliotekach.*

- *Mój pomysł to zabawa. Uwolniłam z biblioteki książkę, czyli zabrałam ją do plecaka. Nikt nie znał tytułu, nawet pozostali bibliotekarze. Wcześniej zrobiłam ksero 4 fragmentów i na postojach czytałam uczestnikom. Ich zadaniem było odgadnąć tytuł i autora uwolnionej z murów biblioteki książki.*

Ciekawym pomysłem zastosowanym w wielu wypadkach było również obdarowywanie uczestników drobiazgami lub nagrodami. Upominki rozdawane podczas Odjazdowego Bibliotekarza to zarówno gadżety z logo akcji, książki, bony zniżkowe do sklepów, jak i inne nagrody rzeczowe przekazane przez sponsorów ogólnopolskich i lokalnych. Warto zauważyć, że część bibliotekarzy gadżety z logo wykonuje samodzielnie.

Fragmenty wypowiedzi:

- *Dostaliśmy od sponsorów m.in. krówki — drobna rzecz, a okazały się hitem.*
- *Na trasie rajdu ukryte wcześniej były niespodzianki dla uczestników (...), które okazały się bardzo miłym elementem.*
- *Wykonanie chorągiewek dla uczestników i umieszczenie ich na rowerach.*

Wśród dobrych pomysłów pojawiły się również te związane z podejmowaniem współpracy z różnymi środowiskami. Bibliotekarze chętnie zaznaczali, że udało im się nawiązać współpracę partnerską z bibliotekami, a także z innymi instytucjami. Doceniali też wsparcie ze strony czytelników, uczestników rajdu, mieszkańców swoich miejscowości.

Fragmenty wypowiedzi:

- *Zastosowanie działań opartych na synergii, współpracy z innymi bibliotekami. Dzięki temu więzi pomiędzy obiema instytucjami zacieśniły się.*
- *Organizując rajd, nie przypuszczałam, że oddając inicjatywę uczestnikom, można [wiele] osiągnąć.*
- *Najważniejsza jest współpraca między gospodarzami miejscowości, przez które rajd przebiega; wtedy mieszkańcy bardzo się angażują w pomoc rajdowiczom.*
- *Przy współpracy z Oddziałem PTTK rozdaliśmy uczestnikom książeczki do zdobywania odznak rowerowych.*

W odpowiedziach można również znaleźć pomysły na promocję wydarzenia (np. nakręcenie filmiku), sposoby informowania o wydarzeniu (np. poprzez kanały informacyjne partnerów) czy dobre praktyki związane z bezpieczeństwem przejazdu (np. obsługa techniczna w samochodzie jadącym za rowerzystami).

Na kolejną edycję mam następujące pomysły...

Większość wskazanych pomysłów na kolejny rajd rowerowy dotyczy trasy przejazdu. Wielu bibliotekarzy planuje wydłużenie lub skrócenie długości trasy, a także jej urozmaicenie. Pojawiają się także pomysły na połączenie szlakiem kilku miejscowości i różnych bibliotek czy instytucji.

Fragmety wypowiedzi:

- *Planujemy tym razem dłuższą trasę np. do Skansenu w Maurzycach lub do Nieborowa. W związku z tym chcemy nawiązać kontakt z klubami rowerowymi w mieście i skorzystać z ich pomocy, przede wszystkim w kwestii bezpieczeństwa uczestników (dłuższa trasa).*
- *W pierwszym roku trasa była z Klenicy przez Bojadła do Zaboru (sąsiadująca gmina), w 2012 trasa przebiegała od Zaboru do Bojadła i jednocześnie z Klenicy [do] Bojadła, w 2013 spotykamy się wszyscy w bibliotece w Klenicy (planujemy wiele niespodzianek dla naszych odjazdowych czytelników).*
- *Kolejna edycja Odjazdowego Bibliotekarza (...) planowana jest z biblioteką z sąsiedniej gminy, wspólne spotkanie w połowie trasy — piknik.*
- *W kolejnej edycji chciałabym, żeby akcja ta połączyła wszystkie biblioteki powiatu, a więc: jedna z bibliotek rozpoczyna akcję, tworząc grupę, przemieszcza się do kolejnej biblioteki, ta z kolei kolejnego dnia wyrusza do następnej z bibliotek itd., aż koło się zamknie:).*

Bibliotekarze chcą także rozszerzać współpracę. W bardzo wielu wypowiedziach pojawiają się pomysły na wspólną realizację Odjazdowego Bibliotekarza przez dwie lub kilka bibliotek. Ważna jest również kontynuacja dotychczasowej udanej współpracy oraz poszerzanie kręgu organizatorów np. o instytucje z sektora NGO.

Fragmety wypowiedzi:

- *Wspólny wyjazd z biblioteką w Niechlowie do biblioteki w Szlichtyngowej lub w Góry Śląskie.*
- *Chciałabym połączyć Odjazdowego Bibliotekarza z inną biblioteką. Wspólna integracja przy ognisku:).*
- *Cel — kolejna filia, a poza tym podobnie zabawa, zwiedzanie i grill.*
- *Łączymy siły z inną biblioteką i wyruszamy wspólnie.*
- *Zachęcić do udziału w akcji organizacje pozarządowe.*

Większość organizatorów lokalnych planuje w 2013 r. rozdać uczestnikom więcej gadżetów i upominków. Drobiazgi takie bardzo cieszą, a także urozmaicają rajd. Bibliotekarze chcą integrować społeczności lokalne, w tym celu zamierzają organizować (podobnie jak w ubiegłym roku) ogniska, pikniki, zabawy integracyjne, konkursy, gry. Wielu respondentów planuje również rozszerzyć promocję książki i literatury oraz animację czytelnictwa podczas imprezy. Warto zaznaczyć, że w 2012 r. podczas Odjazdowego Bibliotekarza uwolniono ponad 1300 książek w 35 akcjach bookcrossingu towarzyszących przejazdom, a większość nagród rzeczowych stanowiły nowe książki oraz zniżki w różnych księgarniach.

Większość ankietowanych, w III kwartale 2012 r. jeszcze nie miała sprecyzowanych planów na kolejny rok. Wielu badanych wpisało po prostu, że planuje ponownie zorganizować Odjazdowego Bibliotekarza w swojej miejscowości, często z zaznaczeniem, że chce to zrobić z większym rozmachem.

Zamiast podsumowania — czy warto organizować Odjazdowego Bibliotekarza?

Odpowiedź na tak postawione pytanie nie jest oczywista ani prosta. Bardzo wiele czynników wskazywałoby na to, że warto, ale od razu pojawia się dodatkowe pytanie — czy nakład pracy włożony w organizację takiej imprezy jest wart jej rezultatów? Gdybyśmy byli w stanie policzyć godziny poświęcone tak przez organizatorów lokalnych, jak i cały zespół koordynatorów, to wyszłaby nam liczba ogromna. Wszystko to dla akcji trwającej w jednej miejscowości od 1 do 6 godzin, za to organizowanej z ogólnopolskim rozmachem i poważnymi widokami na rozwój pomysłu również poza granicami Polski.

Obiektywna odpowiedź na pytanie, czy warto organizować Odjazdowego Bibliotekarza, z punktu widzenia pomysłodawczyni i głównej koordynatorki przedsięwzięcia jest jeszcze trudniejsza. Za akcją przemawiają liczby i wielka suma małych i dużych sukcesów wszystkich organizatorów lokalnych oraz całego zespołu koordynatorów kampanii. Przekonujące jest również to, że większość pojawiających się problemów i trudności udaje się pokonać. Wiele argumentów „za” znalazło się w omówionej powyżej ankiecie ewaluacyjnej. Opinie organizatorów lokalnych świadczą o tym, że ich praca nie poszła na marne, a rezultaty były satysfakcjonujące na tyle, że większość z nich zadeklarowała ponowne uczestnictwo w kampanii (dla niektórych będzie to już 3 edycja). Pozytywne wrażenie robią również tysiące już zdjęć zadowolonych uczestników akcji, takie fotografie towarzyszą akcji od początku i dziś są jednym z jej znaków rozpoznawczych.

Niewątpliwe zalety akcji Odjazdowy Bibliotekarz to:

- otwartość i elastyczność,
- możliwość realizowania akcji przez instytucje zarówno z miast, jak i małych miejscowości,
- możliwość realizowania akcji przez biblioteki różnego typu oraz inne organizacje,
- możliwość szerokiej współpracy i tworzenia siatki kontaktów zawodowych dla bibliotekarzy,
- kreatywność i nowatorskie, ciekawe podejście do promowania bibliotek,
- przełamywanie stereotypów,
- prostota pomysłu, przystępna forma,
- łączenie przyjemnego z pożytecznym,
- zabawa, integracja,
- niekonwencjonalne działanie budzące ciekawość,
- medialność,
- przydatność akcji w rzecznictwie.

Ocenę sensowności organizowania Odjazdowego Bibliotekarza pozostawiam czytelnikom, podając poniżej liczby, które mogą kogoś przekonać, a mogą także niczego nie zmienić:

Tab. 1. *Odjazdowy bibliotekarz w liczbach*

Odjazdowy Bibliotekarz 2010	Łódź — 90 uczestników
Odjazdowy Bibliotekarz 2011	19 miejscowości — 738 uczestników
Odjazdowy Bibliotekarz 2012	97 miejscowości — 3345 uczestników

Źródło: opracowanie własne

Odjazdowy Bibliotekarz po 3 latach organizacji to:

- ok. 2800 uśmiechniętych czytelników, zadowolonych z możliwości aktywnego wypoczynku i kulturalnej zabawy wraz ze swoimi bibliotekarzami;
- blisko 3500 uczestników w każdym wieku;
- ponad 600 dumnych ze swojego zawodu bibliotekarzy;

a także:

- setki kibicujących całej akcji rowerzystów,
- setki przechodniów machających przejeżdżającym uczestnikom akcji,
- dziesiątki zarażonych pozytywnym przekazem działaczy społecznych, a także pracowników służb porządkowych,
- co najmniej 2 odjazdowe psy,
- a nawet kilku urzędników obdarowujących bibliotekarki kwiatami.

Bibliografia:

1. KOKOSIŃSKA, M. *Dodatkowe atrakcje*. [W:] Kokosińska M., Milewska P., *Poradnik Odjazdowego Organizatora* [on-line]. 2013 [Dostęp 16.03.2013]. Dostępny w World Wide Web: <http://goo.gl/VGZCc>.
2. KOKOSIŃSKA, M., MILEWSKA, P. *Poradnik Odjazdowego Organizatora* [on-line]. 2013 [Dostęp 16.03.2013]. Dostępny w World Wide Web: <http://goo.gl/f17RV>.
3. MILEWSKA, P (oprac.). *Raport 2012 podsumowujący trzecią edycję akcji Odjazdowy Bibliotekarz* [on-line]. 2012 [Dostęp 16.03.2013]. Dostępny w World Wide Web: <http://goo.gl/SnIFX>.
4. MILEWSKA, P. *Odjazdowy Bibliotekarz — przewodnik* [on-line]. 2012 [Dostęp 16.03.2013]. Dostępny w World Wide Web: <http://goo.gl/mUJBY>.
5. *Regulamin dla Organizatorów Odjazdowego Bibliotekarza* [on-line]. 2013 [Dostęp 20.03.2013]. Dostępny w World Wide Web: <http://goo.gl/pQFwm>.

Milewska, P. *Odjazdowy Bibliotekarz okiem organizatorów w świetle wyników ankiety ewaluacyjnej 2012*. W: *Biuletyn EBIB* [online] 2013, nr 3 (139), *Akcje bibliotek*. [Dostęp: 20.04.2013] Dostępny w World Wide Web: http://www.nowyebib.info/images/stories/numery/139/139_milewska.pdf. ISSN 1507-7187.